GAZETA POLSKA

Prenumerata w miéjscu kwartał nie złp. 12 — miesięcznie złp. 4. Ner pojedynczy gr. 10

N^RO^ 236.

Prenumerata na prowincji z opłatą pocztową złp. 20 kwartalnie.

w Warszawie dnia 4 Września 1829 roku w Piątek

WIADOMOSCI HANDLOWE.

AMSZTERDAM. — *Dnia 25 sierpnia.* — Na pszenicę był wczoraj pokup duży, i płacono ją w podwyższonéj cenie; polskiéj kupowano najwięcéj. Jęczmień, owies i tatarka miały także dobry odbyt; żyto nieco mniéj. — Płacono w *Entrepot*: Pszenicę polską 128-fnt. białopstrokatę po 375 Fl.; (po $46\frac{1}{2}$ złp. za korz.) pstrokatę 124-fnt. po 340 Fl. (po $46\frac{1}{2}$ złp. za korz.); *Na konsumpcję*. Pszenicę polską 128-fnt. białopstrokatę po 400 Fl., ditto 131-fnt. po 415 do 420 Fl., wysokopstrokatę 129-fnt. po 390 Fl., pośledniejszą 124-fnt. po 345 ($42\frac{4}{5}$ złp. za korz.). — Żyto 116-fnt. pruskie 162 Fl. (20 złp. za korz.). — Jęczmień 138 do 142 Fl. — Owies 91-fnt. po 138 Fl. (17 złp. za korz.), pośledniejszy 78 do 79-fnt. po 166 Fl. (13 złp. za korz.). — Tatarka 116-funtowa po 126 Fl., lepsza 120-fnt. po 146 Fl.

HAMBURG. — *Dnia 28 sierpnia.* — Obligacje udziałowe (złp. 300), z dostawą na 1 września: żądano $99\frac{3}{4}$, płacono $99\frac{1}{2}$; z dostawą na 1 października, żądano $100\frac{1}{2}$ płacono $100\frac{1}{4}$ MK. za sztukę.

WIADOMOSCI KRAJOWE i ZAGRANICZNE

KRÓLESTWO POLSKIE.

— *Urząd municypalny miasta stołecznego Warszawy.* Podając do publicznéj wiadomości, że następujące bilety lombardowe jako to:

Nro. 831	na złp.	80	Nro. 3,913	na złp.	90
— 3,097	—	108	— 895	—	60
— 9,905	—	450	— 5,011	—	90
— 1,756	—	350	— 2,032	—	90
— 1,757	—	700	— 1,923	—	1,000
— 1,758	—	500	— 11,347	—	80
— 1,759	—	650	— 7,761	—	20

Posiadaczom tychże zaginęły, wzywa każdego w czyich ręku takowe znajdowaćby się mogły, ażeby w przeciągu sześciu tygodni od daty, a mianowicie do dnia 10 października r. b. do dyrekcji lombardu w ratuszu głównym posiedzenia swe odbywającéj, zgłosił się i prawo posiadania onych udowodnił, po upłynieniu bowiem terminu, wyżéj oznaczonego, nowe bilety zastawne w miejsce zgubionych, i fanty w zastawie będące, tym jedynie osobom za opłaceniem przypadających należytości wydane zostaną, których nazwiska, w xięgach dyrekcji lombardu są zapisane. — Vice - prezydent *Lubowidzki*. — Sekretarz jeneralny G. *Jahołkowski*.

Wiadomości Warszawskie.

Zdanie sprawy Banku Polskiego z roku 1828. *Czytane na posiedzeniu publiczném d.* 1 *września* 1829 *r.*

Po ogłoszeniu postanowienia królewskiego z d. 29 stycznia r. z. Bank Polski zainstallowany został w d. 6 maja t. r. i działania swoje niezłwocznie rozpoczął. Przeznaczeniem jego jest regularne umorzenie długu krajowego z funduszów przez skarb publiczny oznaczonych, tudzież przedsięwzięcia ku rozszerzeniu handlu i przemysłu narodowego. Szczególne urządzenia, w miarę jak ważność przedmiotu przygotować je dozwoliła, rozwijały kolejno czynności banku, które teraz dopełniając woli ustawy pod sąd publiczny oddać przychodzi. Rachunkowy rezultat obrotu funduszów wskazuje dołączony tu obraz, następny zaś rozbiór rzeczy, obejmuje to co do objaśnienia jego posłużyć może.

CZĘŚĆ I.

Zaspokojenie długu krajowego.

Ogólne obliczenie długu krajowego, który wypłatą dochodu stałego ma być zastąpiony, poruczone oddzielnéj w tym celu ustanowionéj magistraturze, jeszcze ukończoném nie zostało. Temczasowie postanowienie królewskie z d. 31 sierpnia r. z. poleciło skarbowi spłacić listami zastawnemi certyfikaty Kommissji centralnéj likwidacyjnéj procent przynoszące, to jest obligacje hypoteczne, assekuracje skarbowe i obligacje pragskie. Bank polski w tym tylko małym usługi publicznéj zakresie, skarb królestwa wyręczał. Kommissja rządowa przychodów i skarbu wniosła na ten przedmiot z końcem miesiąca listopada r. z. 6,000,000 złp. w listach zastawnych i 308,843 zł. w gotowiznie, z tego wydano 833,500 złp. w L: Z. w gotowiznie zł. 16,384 gr. 26, pozostawało w d. 1 stycznia r. b. 5,166,500 zł. w L. Z. i 292,458 zł. gr. 13 w gotowiznie, czyli licząc listy zastawne po kursie, w ogóle 4,683,026 gr 13.

CZĘŚĆ II.

Rozszerzenie handlu i przemysłu krajowego.

Do pomocy banku w czynnościach jego ściągających się do części przemysłowéj i handlowéj, przeznaczył ar. 29 dekretu królews. radców handlowych wybranych przez zgromadzenie kupieckie stolicy, bank starał się jak najrychléj otoczyć się radą mężów, którzyby go w tak ważnych przedsięwzięciach światłem swojém i doświadczeniem wspierali. Installacja radców handlowych nastąpiła w d. 27 maja r. z., z którymi odtąd bank naradzał się we wszystkich urządzeniach dalsze rozwinięcie się jego czynności na celu mają.

cych; oddać tu winien mężom tym sprawiedliwe świadectwo równie ochoczéj posługi, jak szczerych dla dobra publicznego chęci i życzliwości, z jakiemi w najważniejszych przedmiotach, potrzebnych udzielali objaśnień.

Art: 35 Dekretu królewskiego poruczył prezesowi banku kierunek giełdy, jako miejsca zjednoczenia interessów handlowych. Nie pominął bank niczego przy samym zawiązku, coby czynności na giełdzie ożywić i między klassą handlującą upowszechnić mogło. Jakoż miejsce zgromadzenia z nieuczęszczanego dotąd lokalu do gmachu bankowego przeniósł, bibljoteką i doborem pism perjodycznych zaopatrzył, nakoniec posady Agentów zmiany, zdolnemi ludźmi zapełnione zostały. Słowem wszystko przygotowano aby ruch interessów doznał ułatwień, które z instytucji giełdowéj wynikają.

Dla postawienia banku w możności przykładania się do rozszerzenia kredytu, handlu i przemysłu narodowego, dekret królewski z d. 29 stycznia r. z. przeznaczył mu tymczasowo na uposażenie 10,000,000 złp. w gotowiźnie i tyleż w listach zastawnych, niemniéj pożyczkę Dyrekcji głównéj Towarzystwa kredytowego ziemskiego ze skarbu publicznego udzieloną; upoważnił go do przyjmowania summ na przekazy, do depozytu i na procent, a kapitały do własności publicznéj ściągające się, u niego szczególniéj lokować nakazał: nakoniec dozwolił bankowi wypuszczać bilety bankowe i oddał do jego rozrządzenia 16 miljonów złp. w biletach kassowych, które dla użytku skarbu publicznego były już przygotowane. Aby użycie tych funduszów odpowiedziało zamierzonemu celowi, wskazane zostały bankowi przedmioty działań które przedsiębrać jest upoważniony. Tak, czynności banku w części handlowéj i przemysłowéj, dotyczą albo zgromadzenia funduszów jemu powierzonych, albo onych użycia.

I.

Uposażenie Banku.

Jedną z najpierwszych czynności banku było odebranie funduszu dekretem królewskim na uposażenie banku przeznaczonego. Postanowienie Rady administracyjnéj z d. 29 kwietnia r. z. upoważniło Kommissję rządową przychodów i skarbu do wniesienia do banku z zapasów skarbowych summ w dekrecie królewskim wymienionych z policzeniem w nich awansów, jakie z woli Najjaśniejszego Pana w zastępstwie banku przed jego zainstallowaniem poczynione zostały. W skutku porozumienia się z Kommissją rządową przychodów i skarbu otrzymał bank.

a) w gotowiźnie i przekazach téjże złp: . . 10,000,000
b) w listach zastaw: 10,000,000 złp. które podług owczasowego kursu po 81$\frac{1}{3}$ zapisane zostały w summie 8,000,000

Razem złp. 18,000000

Otrzymał także bank od Kommissji rządowéj przychodów i skarbu dowody na udzieloną pożyczkę Dyrekcji głównéj w summie zł. 1,599,410 gr. 14, którą jako sobie na własność przelaną do ksiąg swoich dla zrealizowania w swoim czasie zaciągnąć polecił.

II.

Przyjmowanie depozytów, summ na przekazy i na procent.

Otworzyć mieszkańcom sposobność bezpiecznego i dogodnego zachowania wartości lub korzystnego użycia kapitałów; przywrócić do obiegu znaczne summy pieniężne po kassach różnych magistratur bezużytecznie leżące; funduszami instytutów publicznych obok zapewnienia dochodu na właściwe przeznaczenie, przyjść w pomoc przemysłowi i handlowi krajowemu, było zamiarem i zasadą przepisów dekretu królewskiego, które się do tego przedmiotu ściągają. Względem osób prywatnych powierzających swoją własność bankowi, przepisane zostały warunki pożyczki, które służą za zasadę postępowania banku. Co do funduszów publicznych różna ich natura i przeznaczenie, bliższa lub dalsza potrzeba ich użycia, zapewnienia z nich dochodu lub tylko zachowania, czyniły potrzebném zniesienie się z właściwemi władzami dla ustanowienia sposobu i warunków, pod jakiemi fundusze te do banku przeniesione być miały. W tym celu odbyły się narady z kommissjami rządowemi, tudzież z Dyrekcją jeneralną poczt i Dyrekcją główną towarzystwa kredytowego ziemskiego, a lubo przedmiot ten tyle ważny i obszerny w tak krótkim czasie nie mógł być zupełnie załatwiony, wiele jednak szczegółów stanowczo udecydowano; inne szczególniéj co do stopy procentu od summ duchownych i instytutowych do decyzji rządu poniesione zostały. Tymczasowie Rada administracyjna chcąc prędzéj zjścić skutek przepisów dekretu królewskiego poleciła władzom, aby gotowe pieniądze po kassach znajdujące się, nie czekając na skutek układów z bankiem, przeniesione zostały do jego kassy, zastrzegając właściwym funduszom taki procent, jaki przez rząd ostatecznie oznaczony zostanie.

Tak prywatne jak publiczne własności w trojakim sposobie bankowi powierzone być mogą: na skład czyli jako depozyt, na przekaz, lub na procent. O każdéj z tych czynności oddzielnie mówić brdziemy.

a) Depozyta opieczętowane.

Wartość depozytów opieczętowanysh do banku wniesionych, wynosiła — — — — zł. 3,627,230 gr. 3
Z tego zwrócono stronom — — — 1,634,835 — 20

Zostawało d. 1 stycznia r. b. — — zł. 1,992,394 gr. 9

Wartości w sposobie prostego składu złożone, szukają tylko bezpieczeństwa. Główną ich cechą jest, iż zwrócone być muszą właścicielowi tak jak złożone zostały; ztąd wypływa że straż, ich zachowanie i adminstracja pociągać musi za sobą niejaką dla banku opłatę. W celu ożywienia tych wartości i przywrócenia ich niejako w obieg, bank udziela na te depozyta aż do dziewięć dziesiątych części wartości kredyt, którym właściciel w każdym czasie przez wydawane na bank assygnacje, rozporządzać może. Podobne ułatwienie szczególniéjszą staje się pomocą dla osób posiadających rozmaite rodzaje wartości, których spieniężanie nie widzą dla siebie dogodném. Jak dalece ułatwienia przez bank czynione i niskość ustanowionéj za skład opłaty, były dla stron dogodne, okazuje się z wysokości summ w tym sposobie do banku wniesionych.

b) Depozyta nieopieczętowane pieniężne.

Wpływy tego rodzaju summ wynosiły złp. 607,546 gr. 3
Z tego wypłacono . . . . 134,386 „ 1

Zostawało d. 1 stycznia r. b. Złp: . . 473,160 gr. 2

Gdy zachodzi potrzeba ogólnego rozporządzenia Rządu, w jakim sposobie składane bydź mają depozyta sądowe w banku, to jest summy pieniężne pod sporem sądowym będące, i w jakim sposobie zwracane bydź mają szczególniéj osobom na prowincji zamieszkałym bez znacznego ztąd powiększenia kosztów, przeto do dnia 1 stycznia r. b. summy tego rodzaju od stron prywatnych

tylko tymczasowie przyjmowane były, i tylko niektóre depozyta sądowe w stolicy, do banku przeniesione zostały.

c) *Przekazy.*

W przeciągu niespełna ośmiu miesięcy wpłynęło tego rodzaju funduszów: Złp: . . . . 2,213,469 gr. 3
Z tego zwrócono Złp: 1,527,313

Zostawało d. 1 stycznia r. b. 686,156 gr. 3

Przyjmowanie summ na przekaz jest jedném z największych dla handlu ułatwień. Tym sposobem najznaczniejsze wypłaty uskuteczniać się mogą bez straty czasu, bez kosztów i niebespieczeństw, które za sobą przenoszenie gotowizny z miejsca na miejsce pociąga. Operacja ta wszędzie gdzie kwitnie handel tak jest dla niego niezbędną, że niektóre banki zagraniczne wyłącznie téj czynności są poświęcone. Bank polski ułatwia przekazy złożonych u siebie funduszów w stolicy bez żadnéj opłaty, na prowincjach zaś za opłatą umiarkowaną za pośrednictwem kass wojewódzkich.

d) *Kapitały na procent wnoszone.*

Summy pieniężne w banku na procent złożone, wyniosły Złp: . . . . 10,672,280 gr. 15
Z tego zwrócono 116,950

Zostawało Złp: 10,555,330 gr. 15

Lubo procent jaki bank opłacać może, z powodu wolności wypowiedzenia kapitałów w każdym czasie, i ograniczeń jakie bankowi co do obrotu funduszów przepisane zostały, niższy jak prawny, bo na 4 od sta ustanowiony bydź musiał, bezpieczeństwo jednak lokacji i pewność odebrania kapitału w każdym czasie zachęcało prywatnych do składania kapitałów w banku, które w ciągu niecałych 6 miesięcy wniesione, blisko pół miliona złotych wynoszą. Summy instytutowe lub w kassach rządowych znajdujące się, stósownie do swego przeznaczenia, dłuższéj lub krótkiéj tylko lokacji wymagające, wniesione zostały do banku na $3\frac{1}{2}$, 3, $2\frac{1}{2}$ procentu, który albo zgodnie umówiony, albo decyzjami Rady Administracyjnéj tymczasowie postanowiony został. Nie wchodzą w ilość summ powyżéj wymienionych kapitały przez władze rządowe w listach zastawnych wniesione, które uważane są jako depozyt opieczętowany i do funduszów pod tym napisem wymienionych należą.

e) *Kredyta otwarte.*

Z wzajemnych obrachunków z władzami krajowemi; tudzież różnemi osobami za granicą i w kraju, wynikające kredyta banku wynoszą Złp. 4,164,741 gr. 14.

W tę summę wchodzą:

a) Należność skarbu publicznego za przekazaną bankowi do odebrania od rządu austryackiego summę Złp: . . . . 2,358,795 gr. 20

b) Należność do funduszu banku za przekazaną przez skarb do Dyrekcji głównéj pożyczkę . . . . . 1,599,440 „ 20 Nakoniec

c) Summy przez domy handlowe za granicą, na rachunek banku zaliczone i inne pomniejsze, Złp. . . . 206,505 „ 13

Razem jak wyżéj, Złp. 4,164,741 gr. 14

III. BILETY KASSOWE.

Dla ułatwienia obrotu funduszów sobie powierzonych; bank upoważniony został art. 22 dekretu królewskiego do wypuszczenia w obieg biletów kassowych, postanowieniem z d. 25 kwietnia 1823 r. utworzonych. Mając na uwadze jak znaczne korzyści przynieść mogą krajowi dobrze urządzone znaki obiegowe w miejsce monety kruszcowéj, bank szczególną troskliwość temu przedmiotowi poświęcał. Przekonany iż kredyt podobnych papierów zawisł najwięcéj od pewności, iż bez zawodu, bez szkody i straty czasu, zrealizowane bydź mogą, starał się bank aby wymjana bez najmniejszéj zwłoki na każde stron zażądanie następować mogła. Wydane przez rząd do wszystkich kass skarbowych i miejskich zalecenia, aby bilety te w podatkach, lub jakich bądź wpływach przyjmowane i na każde żądanie wymieniane były, przyczyniły się znacznie do upowszechnienia biletów kassowych i zwyciężenia dawnych przeciw znakom obiegowym przesądów lub nieufności. Do dnia 31 grudnia r. z. wypuścił bank w obieg biletów kassowych za złp. 8,966,015.

IV. OBROTY.

a) *Skupowanie wexlów i papierów krajowych.*

Wydano na ten przedmiot w przeciągu ostatnich 4 miesięcy r. z. — — — — — — złp. 3,054,004 gr. 29.
Z tego zwrócono bankowi — — 1,515,999 — 21.

Pozostało w wexlach i pap. — — 1,538,008 — 8.

Nie można handlowi skuteczniéjszéj przynieść pomocy, jak przez dostarczenie kapitałów; własny interes, doświadczenie i przemysł osób prywatnych, potrafi mu nadać najwłaściwszy kierunek. Najskuteczniejszym ku temu celowi środkiem, jest skupowanie wexli. Najznaczniéjsza część obrotów handlowych kredytem się ułatwia; skoro ten kredyt można niejako spieniężyć, zyskuje się sposobność do nowych przedsięwzięć, przez co powiększa się massa kapitałów i rośnie tém więcéj, im dogodniejsze są okoliczności do przedsięwzięć handlowych, im czynniejszym jest przemysł osób, które się tym przedsięwzięciom poświęcają. Dla tego w krajach gdzie kwitnie przemysł, gdzie handel jest rozszerzony, najgłówniejszém zatrudnieniem instytucji banków publicznych, jest skupowanie wexli. Urządzeniem téj części służby bank wywiązał się z jednego z najważniejszych obowiązków powołania swojego; do osób trudniących się przemysłem i handlem należy teraz korzystać z podanéj sposobności i ofiarowanéj pomocy. Lecz wyznać potrzeba, że pomimo wszelkich ułatwień i odstąpienia po części od zaręczeń jakich w podobnych czynnościach banki zagraniczne wymagają, ta część działań banku w szczupłych zamknięta była granicach; spodziewać się jednak należy, iż z czasem interes handlujących wskaże im ten środek otrzymania kapitałów za najdogodniejszy. Tymczasem ta już niewątpliwa wypłynęła korzyść dla handlu miejscowego z czynności banku, iż używana dotąd w interessach handlowych stopa procentu znacznie się zmniejszyła, i zbliżoną została do téj, podług któréj bank kapitałów swoich udziela.

Oprócz wexli, skupowane były przez bank listy zastawne wylosowane, kupony od listów zastawnych, akcje miasta Warszawy na pożyczkę dla nowo budujących się, tudzież zapewnienia należności ze skarbu publicznego z funduszów budżetowych.

(*Dokończenie nastąpi.*)

-- Czytamy w Nro. 35 Rozmaitości Lwowskich. "Wypracowana przez P. Michała Suchorowskiego *Teoretyczno-praktyczna grammatyka języka polskiego dla Niemców*, o któréj nastąpić mającém wyjściu, dwukrotną w niniejszém piśmie czyniliśmy już wzmiankę, opuściła nareście prasę. Napis jéj całkowity jest: *Theoretisch praktische Anleitung zum gründlichen Unterricht in der pohlnischen Sprache, nach einem neuen und ganz eigenem Plane bearbeitet von Michael Suchorowski, der sämmtlichen Rechte, der Philosophie und der freien Künste Doktor.* W krótce obszerniéjszéj o tém użytecznêm dziele udzielimy wiadomości, czyniąc na teraz tę tylko uwagę, iżby pożądaną było rzeczą, aby ta grammatyka, zalecająca się przy zwięzłéj krótkości cale nowemi postrzeżeniami i wyprowadzeniem rzeczy dotąd nieużywanêm, z stósownemi dla Polaków odmianami i w polskim języku wyjść mogła; w czasie bowiem, kiedy wyznaczona od Towarzystwa przyjacioł nauk w Warszawie komissja do ustalenia pisowni, ogłosiwszy ledwie w części wypadki swych badań, nie mało już przeciwnych sobie i przestrzegających głosów znalazła; w takim mówię czasie, nie powinno być obojętnêm dzieło, które się już przez właściwy swój rozkład, już przez ważne na tém polu, do rozwiązania wielu wątpliwości i do ułatwienia téj nauki służące postrzeżenia zalecając, uwagę téjże komissji na siebie zwrócić powinno.

-- W Kurjerze wczorajszym, jest odezwa grywających w szachy Warszawianów, do graczów szachowych w Krakowie, tycząca się rozpoczęcia partji szachów w grze prowadzonéj za pomocą korrespondencji mającéj się ogłaszać przez Gońca Krakowskiego i Kurjera Warszawskiego. Zaproponowano stawki złp. sto, na korzyść ubogich tego miasta, którego gracze partję wygrają.

-- Zapis uczniów szkoły wydziałowéj XX. Domiminikanów na Nowém-mieście, rozpoczyna się dnia 15 b. m.

-- Dzieło: "*Rozporządzenia wojenne batalionu wszczegółowych bitwach, ułożone na zasadach i doświadczeniu marszałka de Saxe*,, przez A. W., jest do nabycia w xięgarni A. Brzeziny i komp. za złp. 3.

-- W szkole rządowéj elementarnéj wyznania mojżeszowego na Pradze, składającéj się z 46ciu uczniów, odbył się popis publiczny w dniu 1 września r. b. wobecności członków komitetu starozakonnych w królestwie Polskiém, oraz rodziców dzieci uczęszczających, pod przewodnictwem JPP. Lesselroht i Jesionowskiego. Uczniowie okazali znaczny postęp w języku polskim i niemieckim, w nauce obyczajów, arytmetyce, jeometrji i rysunkach. Po skończonym popisie otrzymali nagrody: z klassy Iéj Glücksohn Chaim; z klassy 2giéj, Ehrlich Markus, Rothblut Jzrael, Rothblut Fajwel, Grinbaum Majer, Braun Jonasz, Prezman Szaja, Heller Abraham, Jokier Judel. Pochwały otrzymali; z klassy Iej, Lipskier Jzrael; z klassy 2giéj Hertglas Chaskiel, Roljent Szmul, Gleichgewicht Abraham, Fejnsand Wólf, Melträger Abraham. Poczém nauczyciel Jesionowski miał do uczniów przemowę, w któréj im wystawił użytki nauki i zachęcił do coraz gorliwszego postępowania w naukach i moralności.

— Dnia ostatniego zeszłego miesiąca, było w cywilnych szpitalach tutejszych, chorych 1573. — Dzieci w instytucie Dzieciątka Jezus 1656.

— Kommissja wojew. mazowieckiego, ogłosiła wydzierżawienie dochodów konsumpcyjnych w niektórych jeszcze miastach obwodów: Stanisławowskiego, Rawskiego, Kujawskiego, Łęczyckiego, Gostyńskiego i Mazowieckiego. Zaś administracja takichże dochodów w Warszawie, ogłosiła licytację na dostawę 130,000 garncy okowity $9\frac{1}{2}$ próby Magiera, że zboża palonéj, podług zwyczajnych corocznie ogłaszanych warunków.

— Towarzystwo aktorów polskich pod dyrekcją pana Skibińskiego, w tych dniach przybyło z Kalisza do Płocka, gdzie zamierza dać kilkanaście reprezentacji.

— Zapis uczniów szkoły wydziałowéj przy ulicy Królewskiéj w pałacu Dębowskich, odbywać się będzie w d. 14 15 i 17 b. m.

(*Artykuł nadesłany*). Miło zapewne będzie wielu osobom powziąść wiadomość że i w roku teraźniejszym ogród P. Ulrycha przy ulicy Ceglanéj obfituje w winogrona, z których nawet w téj porze już jest wiele dojrzałych osobliwie koloru niebieskiego. Ktoby po użyciu wód mineralnych chciał uzupełnić kurację, pożywając przez niejaki czas codziennie świéże winogrona, znajdzie do tego najlepszą sposobność w namienionym ogrodzie, i takową kurację najdaléj za dwa tygodnie, będzie mógł rozpocząć.

H.

-- *Artykuł nadesłany* -- Dnia 2 b. m, doniosła Gazeta Korrespondenta, że Teatr Polski da *jeszcze jedno* widowisko, a zatém rozumié się, że ostatnie, ile, że sama o bliskiém zamknięciu rzeczonego teatru bardzo niedawno nas uprzedziła. Zapowiedziana reprezentacja nie mogła dnia tego być dana, ale dopiéro nazajutrz; Gazeta Korrespondenta uprasza więc z tego powodu w wczorajszym numerze swoim, aby Teatr Polski *zechciał większą w téj mierze nadal zachować ostrożność*, Ponieważ ten wyraz *nadal* każe się dorozumiéwać dalszego istnienia istotnie wspomnionego zakładu, a nie śmiem dopuszczać, iżby w prośbie Korrespondenta zachodziła *nieostrożność* w wysłowieniu lub druku, bo w razie przeciwnym, taka prośba byłaby zupełnie zbyteczna; upraszam przeto o niezawodną wiadomość: czy w rzeczysaméj znikły już przeszkody, dla których nie wolno jest Tetrowi Polskiemu, w stolicy królestwa Polskiego zostawać? Mieszkaniec ulicy Opłotki.

E.

Wiadomości od oddzielnego korpusu Kaukazkiego dnia 10 *lipcu.*

ROSSJA. — Najjaśniejszy Pan otrzymał od naczelnego wodza korpusu Kaukazkiego hr. Paszkiewicza Erywańskiego, następujące szczegóły o działaniach po wzięciu Erzerum: Ażeby zabezpieczyć się z boku od wszelkiéj napaści nieprzyjacielskiéj, wysłał jenerał hr. Paszkiewicz dwa oddziały, jeden pod dowództwem pułkownika Lemana z 41 pułku strzelców ku Knis, miejscu obwarowanemu, o 100 wiorst od drogi do Musza prowadzącéj, oddalonemu; drugi pod dowództwem jenerała majora Burcowa, ku Bajburdi twierdzy o 120 wiorst przy drodze do Trebizondy położonéj. Kolumny ruchome posłane zostały do sandżaków Olti, Narimane, Szawte i Adżara, które okazały nam nieprzychylność, ażeby były przywiedzione do posłuszeństwa rządowi rossyjskiemu. Dnia 4 lipca przed oddaleniem się wyprawy do Knis przeznaczonéj, przybyli do hrabiego Paszkiewicza deputowani od mieszkańców téj twierdzy, prosząc go, ażeby ich wziął pod swoją opiekę przeciw oddziałowi wojska paszy Muszy, złożonemu z Kurdów, którzy dowiedziawszy się o wzięciu Erzerum, podnieśli bunt przeciw swemu wodzowi i rabują Knis oraz wsie pobliskie, gdy tymczasem pasza zmuszony był cofnąć się z wojskiem swojém ku Muszy, a nawet za Betlis. Wskutku tego doniesienia otrzymał pułkownik Leman rozkaz zajęcia twierdzy Knis, któréj broniło 6 dział i zabezpieczenia o ile można mieszkańców. Nie napotkano nigdzie na nieprzyjaciela w sandżaku Olti, którego mieszkańcy, podobnie jak mieszkańcy sandżaku narymańskiego wysłali deputowanych z oświadczeniem swéj uległości. Z drugiéj strony najzupełniejszy skutek uwieńczył wyprawę jenerała Burcowa przeciw Baiburdi. Twierdza ta wraz z miastem, którego broni, równa się w rozległości miastu Kars i odznacza

się

się czystością ulic i pięknością gmachów. Jenerał Burców zajął ją dnia 7 lipca bez żadnego oporu; w rapporcie tak mówi o tym wypadku: Oddział nasz wyruszywszy z obozu pod Erzerum dnia 5, biwakował nazajutrz przy brzegu rzéczki Czoroka, w miejscu o 4 do 5 godzin drogi od Baiburdi oddalonéni. Droga przez góry była bardzo utrudzająca; w jednéin miejscu spadzistość była tak wielka, iż kilka wozów stoczyło się w przepaści z końmi, które natychmiast żyć przestały. Nasi eklererowie donieśli, że kiaja seraskiera z paszami Jagbia i Tyczy-Oglu mieli w tym obwodzie 5000 wojska, z kórego około 2000 rozeszło się do domów, a reszta myśli bronić twierdzy Baiburdi, i że oddzielono 500 ludzi do bronienia kopalni miedzi, o dwie godziny drogi od miasta oddalonéj. Nakoniec, d. 7 zapewnili eklererowie, że dniem wprzódy spotkali całe wspomnione wojsko tureckie. Stosownie do otrzymanych rozkazów, postanowił jenerał major Burcow zająć najprzód kopalnie miedzi, a następnie iść naprzód. Major Sas wysłany ze 100 jazdy i nieco piechoty dla zajęcia kopalni, przyjęty był zrazu ogniem z ręcznéj broni; ale mieszkańcy powiększéj części Grecy, wnet poporzucali broń i powychodzili naprzeciw wojska z obrazami świętych i tym sposobem zajęliśmy kopalnie. W pochodzie z tego punktu ku Baiburdi, spotkał nasz oddział o 12 wiorst od miasta deputację mieszkańców, którzy przynieśli zobowiązanie na piśmie względem poddania miasta i twierdzy pod temi samemi warunkami, pod jakiemi poddała się twierdza Erzerum, zezwolili zarazem na rozbrojenie całéj ludności w mieście i na wsiach. Deputowani uwiadomili że dowódcy tureccy powziąwszy wiadomość o zbliżaniu się wojska rossyjskiego, wyruszyli z Baiburdi, jedni w wilją wieczorem, drudzy zrana d. 7 i rozdzielili swe wojsko w kierunku ku Endzindżu, Gemiszkan, Trebizondzie i Ispir, zrabowawszy wsie ormjańskie w obwodzie. Po zajęciu Baiburdi przez wojsko nasze, znaleziono tam 4 działa, skład prochu i znaczne zapasy żywności. W pochodzie ku Baiburdi spotkał jenerał major Burcow mnóstwo mieszkańców, którzy się cofali w głąb kraju z całemi rodzinami; było między nimi wielu z Kars, Zarin, Madzinger i innych miejsc, ale gdy powzięli wiadomość o wzięciu Erzerum, nie chcieli gdzieindziéj szukać schronienia i powrócili do domów. Pasza Wański, który zgromadził był przeszło 10,000 ludzi na granicy paszaliku bajazetskiego, attakował dzielnie tę twierdzę przy końcu czerwca, lecz po krwawéj bitwie odparła go waleczna załoga twierdzy, która się biła jak najmężniéj pod dowództwem jenerała majora Popowa, i pomimo wyższości sił, musiał pasza cofnąć się i rozłożyć obóz o 15 wiorst od Bajazetu, w oczekiwaniu nowych posiłków. Lecz dowiedziawszy się o wzięciu Erzerum d. 5 lipca, opuścił obóz i pierzchnął z całém wojskiem. Tak więc, powodzenie naszego oręża w środku linji działającéj, oswobodziło część naszego lewego skrzydła od wszelkiéj napaści nieprzyjaciela, którego piérwsza porażka w Bajazecie, kosztowała nas 300 ludzi w zabitych i rannych.

Przy rapporcie tym przysłał hr. Paszkiewicz Erywański N. Panu klucze twierdzy Knis, 4 buńczuki, znaki godności seraskierskiéj wzięte z nim razem, 3 chorągwie należące do tych znaków, i 4 chorągwie należące do piechoty regularnéj, wzięte w Erzerum, nakoniec chorągiew seraskiera i chorągiew jego koniuszego, a oprócz tego 3 buńczuki, 4 chorągwie i buławę paszy o 3 buńczukach, po ucieczce jego pozostałą.

z Obozu pod Aidos, d. 25 lipca.

Dowodzący naczelnie drugą armją hrabia Diebitsch Zabałkański, powziął wiadomość zaraz po przybyciu swojém do Aidos, że machometańscy mieszkańcy wielu okolicznych wiosek, którzy schronili się za zbliżeniem wojska naszego, oświadczyli życzenie: aby wolno im było wrócić do siedlisk swoich, i tam pod opieką wojska rossyjskiego zostawać. Naczelny wódz nie omieszkał korzystać z podobnego umysłów usposobienia; jakoż mieszkańcy kilkunastu wiosek, wszyscy wyznania machometańskiego, po niejakich układach które nastąpiły z ich wysłańcami, ośmieleni i zaspokojeni oświadczeniami hrabiego, wydali nam broń jaką mieli, a uzyskawszy od naczelnego wodza listy otwarte i straże bezpieczeństwa, wszyscy do domów wrócili.

Podobnych środków użyto następnie w dalszym pochodzie na drodze do Adrjanopola, w skutku czego dowodzący przednią strażą korpusu, hrabia Pahlen, otrzymał oświadczenie kilku wiosek machometańskich, że chętnie poddadzą się opiece naszéj i broń posiadaną wydadzą.

W takim stanie rzeczy, chcąc wódz naczelny utrzymać i utwierdzić w mieszkańcach machometańskich tyle pożądaną ufność, uznał potrzebę wydać odezwę do mieszkańców Rumelji, w któréj upomina ich, aby spokojnie w domach swoich pozostali, zaręczając bezpieczeństwo osób i majątków, oraz najzupełniejszą wolność wyznania i utrzymanie oraz wykonanie praw krajowych przez własne ich władze. Oto jest ten ważny dokument, którego wyrazy przyjęli mieszkańcy okolic Aidos i siedzib nadbałkańskich z wdzięcznością i podziwieniem.

Odezwa.

»Naczelny wódz wojska rossyjskiego, którego zwycięztwo na równiny Rumelji sprowadziło, ubolewa nad ślepym uporem rządu ottomańskiego, z jakim odrzuca statecznie, umiarkowane propozycje N. Cesarza Wszech Rossji, których przyjęcie byłoby skróciło klęski wojny, i obdarzyło spokojnych mieszkańców tych okolic pokojem i swobodą. Tym sposobem widzi się naczelny wódz w nieodzownéj konieczności popierania odniesionych korzyści, osadzenia kraju i postępowania naprzód tak daleko, jak Bogu podobać się będzie, w celu znaglenia sułtana, aby poszedł za głosem rozsądku i ludzkości.

Lecz, wypełniając wódz naczelny to ciężkie brzemie obowiązku, życzy z upragnieniem, uczynić mieszkańcom tak machometanom jak chrześcjanom, mniéj uciążliwemi skutki wojennego osadzenia kraju, a bardziéj jeszcze uniknąć zniszczeń i spustoszenia, nieuchronnych wtenczas, gdyby mieszkańcy wiedzeni niedorzeczném postanowieniem, porzucali domy swoje, opuszczali wioski i miasta.

Z tych przeto powodów, uznał wódz naczelny rzeczą przyzwoitą, ogłosić co następuje:

1) Wszyscy mieszkańcy miast, wsi lub jakichbądź siedzib, wezwani są niniejszém, aby spokojnie w domach swoich, z żonami, dziećmi, majątkiem i całą chudobą pozostali, bez obawy najmniejszego z któréjkolwiek bądź strony niepokoju. Winni tylko wydać broń swoję, która w bezpiecznem miejscu podług spisu złożona i przez czas

wojny zachowana będzie, a po zawarciu pokoju bez żadnego zawodu właścicielom zwrócona zostanie.

2) Zaręcza się mieszkańcom zupełną wolność w wykonaniu religji machometańskiéj. Zatrzymują oni swoje meczety i swych imanów; będą dopełniać regularnie codziennie pięć modłów w godzinach przepisami kościelnemi przeznaczonych; będą mówić, jak dotąd, przy modłach piątkowych zwyczajne *Hutbe* w imieniu sułtana Mahmuda ich władcy i kalifa; bo rozumié się samo przez się: że machometańscy krajowcy, którzy nie przestają zamieszkiwać kraju przez Rossjan zajętego, nie są dla tego poddanymi rossyjskimi, ale zostają jak dawniéj poddanymi sułtana.

3) Wszystkie władze rządowe w miastach, tak samo w Adrjanopolu i w wszystkich innych; ajanowie, kadowie, starsi i t. p., są również wezwani aby z miejsc urzędowania swego nie oddalali się, ale poświęcili się ich sprawowaniu w celu utrzymania między machometańskimi mieszkańcami spokojności i dobrego bytu. Żadna władza rossyjska nie będzie się wtrącać do spraw muzułmańskich między nimi zachodzących, bo te mają być przez właściwą machometańską zwierzchność miejscową, roztrząsane i załatwiane.

4) Mieszkańcy będą zbiérać z pól swoich i uprzątną zboże do własnych składów. To, co zbywać będzie nad zwyczajną do ich utrzymania potrzebę, mogą sprzedawać wojsku rossyjskiemu, które płacić im będzie gotowizną, według cen ustanowionych.

5) We wszystkich miastach obowiązane są władze muzułmańskie, wydać władzom wojska rossyjskiego, wszelką własność do rządu tureckiego należącą, jako to: armaty, broń, amunicję, różne zapasy i t. p. Jak skoro warunek ten raz dopełniony zostanie, nikt nie będzie miał mocy, grabić jakąkolwiek bąć własność prywatną, bo każdy zatrzymując to co do niego należy, może z rzeczą swoją według upodobania postąpić.

6) W miastach, osadach i wioskach, nie zajmą Rossjanie żadnego domu w którym mieszkają muzułmanie, ich żony i dzieci, i nikt nie dozna ze strony wojskowych, najmniejszéj przykrości ani na uciemiężenie wystawiony nie będzie.

Wszystkie powyżéj przytoczone warunki, święcie zachowane będą, a władze muzułmańskie mają się starać o to, aby naczelnemu wodzowi donoszono o wszystkiém, cokolwiek ścisłego wykonania tychże, dotyczeć się może.

AMERYKA. — *Z Nowego Jorku, d. 18 lipca.* — Na okręcie Suky przybyło tu niedawno 137 Szwajcarów, którzy, jak mówią, przywieźli z sobą 100,000 dollarów w złocie na zakupienie gruntów.

— Od 1 stycznia do 1 maja r. b., przybyło tu z obcych portów, najwięcéj 20,278 osób, powiększéj części takich, które mają zamiar osiadać w kraju, a mianowicie przybyło ich 155 z Kanady i Ameryki angielskiéj; 70 z Indji zachodnich; 102 z południowéj Ameryki; 19 z Rossji; 13 ze Szwecji; 57 z Danji; 1229 z Niemiec; 6952 z Anglji i Walji; 1444 ze Szkocji; 5287 z Irlandji; 176 z Hollandji; 2983 z Francji; 267 z Hiszpanji; 15 z Portugalji; 1467 z Szwajcarji; 43 z Włoch i 5 z Grecji.

— Wychodząca w Filadelfji gazeta, radzi za skuteczne lekarstwo dla tych, którzy przez napicie się zimnéj wody będąc spoceni w niebezpieczeństwie zostają: Suche kłosy prosa palą się na popiół; proszku tego bierze się łyżeczka i miesza z dwoma kieliszkami wódki, lub innego mocnego trunku, a w braku ich z wielką szklanką wody ciepłéj; ta mieszanina daje się choremu, który powinien w łóżku leżéć i trzymać się ciepło. Na wyspie Kuba używają powszechnie i skutecznie tego lekarstwa.

— Murzyn Kornisz zaczął tu wydawać gazetę angielską pod tytułem: Rights of All' (prawa wszystkich).

— W przyszłym miesiącu ma wyjść w Filadelfji piérwszy tom wielkiego słownika konwersacyjnego, ułożonego z niejakiemi odmianami na wzór podobnegoż dzieła niemieckiego, znanego pod nazwiskiem *Conversations-Lexicon*.

— Wysłany z wyprawą przeciw Santa Fe officer, otrzymał przed wyjazdem z Buenos-Ayres, od rządu następującą odezwę do rozdania pomiędzy mieszkańców prowincji Santa Fe:

„Jenerał Marcin Rodriguez, wicegubernator prowincji Buenos-Ayres, do mieszkańców prowincji Santa Fe. Niesprawiedliwość i zapamiętałość waszego wielkorządcy zniewalają nas do zbrojnego osadzenia waszego kraju. Nikt go nie wyzywał; bez wydania wojny, rozpoczął bój z Buenos-Ayres i spustoszył nasze pola. Rząd Buenos-Ayreski nie może puścić téj zniewagi bez zadosyć uczynienia; ale wojsko które poséła, nie będzie działało przeciw mieszkańcom prowincji Santa Fe; spokojny mieszkaniec i własność doznają zupełnéj opieki. Santa-Feczykowie! Znacie dobrze jenerała, który w tych słowach do was przemawia, iżbyście wątpić mogli o szczerości jego uczuć. Z ukontentowaniem przypominam sobie, jak po przyjacielsku przyjmowaliście mnie przed kilkoma laty, a Buenos-Ayres zostawało wciągu dawniéjszych rządów moich w najprzyjaźniéjszych stosunkach z waszym krajem. I dziś jest z nim jeszcze w przyjaźni. Lecz wasz wielkorządzca Lopez, zmusza nas do wzięcia oręża. Sprawa jego jest sprawą nieładu i nieprawości. Nasz oręż zniweczy ją i zaspokoi Buenos-Ayres. Hasło naszych żołnierzy jest szczera przyjaźń z mieszkańcami Santa Fe, i groźne skarcenie nieprzyjaciół Buenos-Ayres.

ANGLJA — *Z Londynu dnia 22 sierpnia* — Słychać, że xiąże Wellington wysłał zaufanego urzędnika do Irlandji, ażeby się przekonać o przyczynie niespokojności i rozruchów, które pomimo emancypacji ciągle się wznawiają. Na przyszłym parlamencie ma być wniesiony projekt, który zabezpieczy zupełnie spokojność Irlandji.

— W Głazgowie jest zamiar wybrać do parlamentu pana Buckingham przez wdzięczność za jego publiczne lekcje w Manchester, o handlu wschodnio-indyjskim.

— Słychać, że Anglja ma zawrzeć traktat handlowy z Zjednoczonemi krajami Ameryki północnéj.

HISZPANJA. — *Z Madrytu dnia 10 sierpnia.* — Gazeta rządowa umieściła rozkaz gabinetowy, przez który *Quotidienne* jest w całym kraju zakazana.

PORTUGALJA — *Z Lizbony dnia 9 sierpnia* — W Ewora, Elwas, Campo Major i Beja (Alemtejo) powstały zaburzenia. W Leiria (Estramadura) przyszło do walki między stronnictwami, w któréj 4 ludzi utraciło życie.

— Z powodu niepomyślnych doniesień, które z wysp azorskich otrzymano, przygotowywano jeszcze kilka okrętów przeciwko Terceirze.

— Nie masz odpływającego ztąd pakebotu, na którymby kilka rodzin angielskich nie oddalało się z Portugalji. Nietylko Anglicy ale i Francuzi opuszczają Lizbonę a niezadługo nie będzie w niéj ani jednego cudzoziemca.

— Nowy intendent policji udał się niedawno do więzienia w St. Julian, gdzie uwolnił 25 osób, niewinnie zatrzymanych.

— GABINET TOPOGRAFICZNY, w salach redutowych.

— Sztukmistrz Bosko, w namiocie za Krasińskim ogrodem.

W DRUKARNI GAŁEZOWSKIEGO I KOMP. PRZY ULICY ŻABIEJ Nro. 472